

שלטון הנציבים ביהודה

בשיעור זה נעסוק במציאות החיים ביהודה לאחר מותו של הורדוס, כאשר יהודה הופכת לפרובינקיה ונשלטת על ידי נציבים רומיים.

פתיחה: נצפה עם התלמידים בסרטון שבקישור:

<https://drive.google.com/file/d/1y0Q3fVhTicf9S-c5A26EBYCbdb0HqDFb/view?usp=sharing>

מטלת צפייה: נבקש מהתלמידים לציין (בכתב או בעל פה), תוך כדי הצפייה בסרטון, מה הם הקשיים עמם נאלצו להתמודד היהודים בתקופה זו.

פעילות א: לאחר מכן, נמקם את תשובותיהם בטבלה לפי התחומים השונים ונוסיף תשובות על פי המידע בעמוד 108 (שלוש פסקאות ראשונות) ובעמוד 110 בספר הלימוד.

וכך תיראה הטבלה לאחר מילויה:

הקשיים של תושבי יהודה תחת שלטון הנציבים

מדיניות השלטון הרומאי	היחסים בין יהודים ונוכרים	התחום החברתי	בתחום הכלכלי	בתחום הדתי
<ul style="list-style-type: none"> הנציבים שלטו בעריצות ובאכזריות רבה. הנציבים נקטו בצעדים שנועדו להדגיש את השעבוד וההכנעה של תושבי יהודה. לדוגמא: עריכת המפקד וההכרח להקריב קרבן לשלום הקיסר. 	<ul style="list-style-type: none"> היה קיים מתח בין יהודים ונוכרים על רקע העדפת הנציבים את האוכלוסייה הנוכרית. דוגמא למתח זה: האירוע בקיסריה שהביא לרצח יהודים ולבריחת הנותרים מהעיר. 	<ul style="list-style-type: none"> היה קיים מתח בין המעמדות השונים בעם (על רקע הפער הכלכלי ביניהם) השחיתות פשתה בקרב משפחות הכהונה, והיה קיים ניתוק וניכור בינם לבין שאר העם. 	<ul style="list-style-type: none"> הנציבים הטילו מיסים כבדים. הנציבים היו עורכים מסעות ביזה (ואף שדדו כספים מאוצר המקדש!) יהודים שלא יכלו לעמוד בעול המיסים הכבד נענשו קשות. 	<ul style="list-style-type: none"> הנציבים בזזו כספים מאוצר המקדש. הקיסר קליגולה דרש להעמיד פסל זהב בדמותו בבית המקדש. החייילים הרומיים בזזו לדת היהודית. הנציבים התערבו בעבודת המקדש: מינו כהנים והחזיקו בבגדי הכהן הגדול

שאלות לדיון לאחר מילוי הטבלה:

- מדוע המעשה של בזיזת כספים מהמקדש קשור גם לתחום הכלכלי וגם לתחום הדתי?
- מהו, לדעתכם, המעשה החמור ביותר מבין המעשים הכתובים בטבלה? מדוע?
- איזה תחום מבין התחומים המצויינים בטבלה, הוא לדעתכם המשמעותי ביותר? מדוע?

אגריפס המלך:

קרן אור בתקופה קשה זו, הבליחה בדמותו של אגריפס. נפנה את התלמידים לאילן היוחסין של בית חשמונאי בעמוד 88 בספר הלימוד, על מנת להבין את ייחוסו המשפחתי.

נקרא עם התלמידים את המידע אודות אגריפס בספר הלימוד. כמו כן, מומלץ להשתמש בקטע הבא הלקוח מספרו של יוסף בן מתתיהו, 'קדמוניות היהודים':

"מלך זה היה מטבעו מיטיב עם הבריות המתנותיו ומשתדל להיות בעל רוח נדיבה כלפי העמים.. הוא התענג על מעשי חסד ושמח בחיים שיש עמם שם טוב, ולא היה דומה בשום דבר להורדוס, המלך שלפניו. שכן ההוא (הורדוס) טבע מרושע היה בו, אכזרי הנקמתו ורוחש שנאה בלי די לשונאים עליו.. ואילו אגריפס היה בעל טבע נוח ומידת נדיבות.. הוא היה נוהג בנוכרים מתוך אהבת הבריות והראה להם את ידו הנדיבה, ובדומה לכך היה אציל כלפי בני עמו ורחש להם חיבה יתירה. ישיבתו בירושלים הייתה נעימה עליו והוא שמר בטהרה את חוקי האבות. הוא התנהג אפוא בטהרה גמורה, ולא עבר עליו אף יום אחד בטל מקורבן לפי החוק".

(עמוד 109: יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים, יט. בתרגומו של א' שליט, ירושלים 2007. עמודים 328-331)

1. ציינו שתי תכונות של אגריפס המתוארות במקור לעיל.
 2. המקור משווה בין הורדוס לאגריפס. על פי מה שלמדתם על הורדוס בעבר ועל פי מה שלמדתם על אגריפס, הציגו שני הבדלים ביניהם: הבדל אחד בנוגע ליחס לנוכרים שישבו בארץ ישראל והבדל שני ביחס לדת ישראל ולמצוותיה.
- למרבה הצער, תקופת שלטונו של אגריפס ארכה שלוש שנים בלבד.

תשובות לשאלות בעמוד 109

- א. מן המשנה מצטיירת דמותו של אגריפס כמי שמנסה מאוד לכבד את הלכות ומנהיגי הדת היהודית, אף יותר ממה שהיה צריך ("וקרא עומד") ואינו חושש למעמדו או לפגיעה בכבודו האישי בשל כך. יתירה מכך: צערו הגדול על שאינו יהודי במובן ההלכתי (אמו, ברניקי היתה אחייניתו של הורדוס) מעיד על רצונו להשתייך לעם היהודי ולהיטיב עמו.
- ב. ההבדל הניכר בין מטבע אגריפס למטבעות של שליטי בית חשמונאי שקדמו לו הוא: במטבע אגריפס מוטבעת דיוקנו, דבר שקודמיו נמנעו ממנו מפני האיסור "לא תעשה לך פסל וכל תמונה" (שמות, כ, ד) דבר זה מעיד על היותו מושפע מהתרבות ההלניסטית.
- ג. חכמים רצו לפייס את אגריפס ולהביע את הערכתם אליו.
- ד. תוספת זו באה להבהיר שאף שהאמירה לאגריפס נבעה מרצון טוב, לא היה לה מקום, משום שאין בה מן האמת ובכך יש בה חנופה שאינה במקומה.

למידה מרחוק:

חלקו הראשון של השיעור ייערך בזום. נצפה יחד עם התלמידים בסרטון שבקישור
<https://drive.google.com/file/d/1y0Q3fVhTicf9S-c5A26EBYCbdb0HqDFb/view?usp=sharing>

נבקש מהתלמידים לציין (בכתב או בעל פה), תוך כדי הצפייה בסרטון, מה הם הקשיים עמם נאלצו להתמודד היהודים בתקופה זו.

לאחר מכן, נחלק את התלמידים לקבוצות על פי שיטת ה"חדרים" בזום. כל קבוצה תעסוק בתחום אחר (דתי, כלכלי, חברתי, היחסים בין יהודים ונוכרים, מדיניות השלטון הרומאי) ולמעשה תמלא את חלקה בטבלה (טבלה שיתופית בגוגל דוקס או בטבלה בקובץ וורד או במחברת) על פי המידע שבסרט ועל פי המידע שבספר, עמוד 108 (שלוש פסקאות ראשונות) ובעמוד 110 בספר הלימוד.

לאחר מכן, חברי כל קבוצה, צריכים לחשוב על טיעונים בדבר החשיבות המכריעה של התחום בו עסקו.

לדוגמא: חברי הקבוצה שעסקו בתחום הכלכלי יכולים לטעון כי "אם אין קמח - אין תורה", מדובר על צורך בסיסי, לרעב ולעוני קשה יש השלכה על תחומים נוספים, ועוד.

חברי הקבוצה שעסקו בתחום החברתי יכולים לטעון שאפשר להתגבר על קשיים רבים כל עוד יש אחדות, שישנן מצוות רבות ביהדות שעוסקות בערבות הדדית, צדקה וחסד ועוד.

לאחר מכן, נציגות מכל קבוצה מציגה את ממצאיה במליאה ומנסה לשכנע את שאר תלמידי הכיתה בדבר חשיבותו ומרכזיותו של התחום בו עסקה.

אפשרות נוספת - לערוך חלוקה נוספת של תלמידי הכיתה ל"חדרים" בזום, כאשר הפעם, בכל "חדר", יהיה נציג מכל קבוצה (מהחלוקה הקודמת) שיציג את ממצאיו בפני חבריו לקבוצה - בדומה לשיטת "ג'יקסו". בדרך זו, לכל תלמיד יהיה תפקיד (ולא רק לנציגים מכל קבוצה).

החלק השני של השיעור העוסק באגריפס המלך, יישלח לתלמידים כקובץ PDF, אותו ימלאו ישירות במחשב (הקובץ יישלח בנפרד)